

קונטרס

סוגיא דמודה בקנא

בו נאספו ונקבצו חידושים וביאורים
מספרי רבותינו הראשונים והאחרונים
בסוגיא דמודה בקנא
בפרק מרובה

קונטרס

סוגיא דמודה בקנם

בו נאספו ונקבצו חידושים וביאורים
מספרי רבותינו הראשונים והאחרונים
בסוגיא דמודה בקנם
ב"ק עד: - עה.

נרפס פה
עיה"ק ירושלים תובב"א
תשפ"א

כל הזכויות שמורות
לישראל אברהם גרינבוים
רח' תורה מציון 12 ב'
עיה"ק ירושלים 9440114
טל': 02-5384850
פקס: 077-4703661
אי-מייל: yisroelag@gmail.com

סוגיא דמודה בקנס

דף עד, ב

דפשיטא דפטור דלא יצא מכלל מרשיע
את עצמו כיון שיש בידו לפטור עצמו
ע"י שבועה^ד:

ברש"י ד"ה ע"פ ע"א פשיטא. בשלמא
ע"פ עצמו איצטריך לאשמועין דמודה
בקנס פטור אלא ע"פ ע"א למ"ל עכ"ל.
בחידושי הב"ח ביאר דר"ל דבשלמא ע"פ
עצמו דמתחייב בממון בהודאת פיו,
איצטריך לאשמועין דמודה בקנס פטור,
אבל ע"פ ע"א דאינו מתחייב ממון ע"פ
ע"א, פשיטא דפטור נמי מקנס.

לגי' ר"ח הקו' הוא על מפי עצמו, וז"ל
ע"פ עצמו וכו' פשיטא דהא קי"ל מודה
בקנס פטור^ה. וכ"ה ברבינו ברוך מיון,
וז"ל ומתמהינן ע"פ עצמו פשיטא דמודה

בנמ' על פי ע"א פשיטא. בחכמת שלמה
(ח"מ ס' שט סק"א) הקשה דלמא קמ"ל
דהעד אינו מחייבו שבועה^ז. ותיריך דא"כ
הו"ל למתניתין למינקט ואינו נשבע ולא
ואינו משלם^ב.

ביש"ש (ס' כה) הביא דיש מקשים דילמא
מירי דאינו מכחיש את העד וקמ"ל
דאע"ג דהודה מחמת העד חשיב מודה
בקנס ופטור^א. וכתב ליישב דאילו בא
להורות חידוש דחשיב מודה בקנס הו"ל
למימר ע"פ עצמו או על פי ע"א בדרך
לא זו אף זו והשתא זו ואין צריך
לומר זו קתני. ובחדות יעקב כתב דמודה
לדברי העד לא איצטריך לאשמועין

(י"ד ס' סג).

ד. ועד"ז בשו"ת אגרות משה (ח"מ ח"א ס' כח). וע"ע בישוב קו' הנ"ל בנחלת ישראל
ובית אהרן (כ"ג וצ"מ ג: ד"ה סן אלמ).

בדין הודה לדברי העד ואח"כ בא עד שני
ע"י בפנים מאירות ונחלת ישראל.

ה. צ"ב היכן קי"ל כן לפני משנה דידן,
(ובתוס' ב"ק יד: מבואר דהמקור ממתניתין).

א. כדעת הרשב"א (נ"ק מא:): ומשום דאפילו
אם יודה יפטור, וכירו' שבועות (פ"ו ה"א,
נח:), ודלא כתוס' רבינו פרץ (נ"ק סס), ועי'
גליון הש"ס.

ב. וע"ע מש"כ שם ועי' הערות נכד המחבר
בתרומת הכרי (ס' א הערה ה).

ג. ביש"ש שם הביא דיש מדייקים מחמת
קו' הנ"ל דהמודה לדברי העד חייב,
ועי' מה שדחה דבריהם בשו"ת מהר"ם שיק

ברש"י ד"ה כי אתי עד אחד מצטרף. דהלכה כר' יהושע בן קרחה כו'. במהר"י בן לב' כתב דכוונתו כמש"כ הרא"ש (מונח להלן ד"ה לפוקי) דלא בעי לאוקמי מתני' דלא כהלכתא, לכן כתב דהלכה כריב"ק י"א:

בתוס' ד"ה כי אתא. למ"ד אין עדותן מצטרפת כו' הכא השני מצטרף בהדיה היינו שיעידו שניהם כאחד בב"ד עכ"ל. בקצה"ח (סי' נח סק"ז) הק' מדברי התוס' להסו' דעדים קרובים שהעידו ואח"כ נתרחקו לא מהני שיחזרו ויעידו משום דאמרין עביד איניש לאחזוקי בדיבורי, מאי מהני שיצטרף אח"כ עם העד השני י"ב:

לא באתי אלא לחייבו בשבועה (להסו' דאיכא שבועה בקנס), ועי' מש"כ לתרץ בבית אהרן ובמנחת שלמה, ועי' באפיקי ים (מ"א סי' נג). י. וכ"כ באליה רבה.

יא. צ"ע למה נקט ריב"ק הרי רבי נתן הוא בעל הדעה הזו דשומעין דבריו כו', ועי' מש"כ באלפי מנשה (סי' ל אות ג, ד); בית הלוי (מ"ז סי' לע אות יז); עין משפט (סי' ל סעי' ט), (ויש שכתבו דט"ס הוא וצ"ל רבי נתן, עי' בהגהות מפרשי הים (אות לה); נחלת בנימין; גליון בשם מהרנ"ש, ובכת"י איתא כדלפנינו).

יב. באור לציון (כמונח יט: אות ט) כתב דרש"י ס"ל דאמרין עביד כו' ומשום הכי לא פי' כתוס'. אך בפשטות הא דפי' רש"י

בקנס פטור, אשר ירשיעון אלהים אמר רחמנא, ואמאי איצטריך למתנייה עכ"ל. ר"ל דהמשנה אינו שונה דבר המפורש בקרא¹. ורש"י ע"כ ס"ל 'דאינו מפורש בהדיא אלא אנן דרשינן ל' הכי' (כמ"ש בתוס' תלמיד ר"ת ור"א ב"ק יד:)², ורבינו ברוך משמע דס"ל דפשטא דקרא הוא ולא דרשא³:

כי אתי ע"א מצטרף בהדי' י"א. הט"ז (סי' ל' סעי' ה) כתב דבקנס לא מהני עדות ע"י צירוף או עדות מיוחדת וכמו דמצינו דלא מהני גבי איסור אישות, ובקצה"ח (שס סק"ד) כתב דשאני איסור אישות דנוגע לדיני נפשות, והביא רא"י מכאן דמהני צירוף וה"ה דעדות מיוחדת כשרה דמקשינן הגדה לרא"י:

ו. כרש"י יבמות נ. ד"ה משנה ודלא כתוס' שם.

ז. משא"כ ע"א דמפורש בקרא דבעי' שנים (ועי' לעיל פי' אחר ברש"י מהב"ח).

ח. עי' לקמן עמ' יט בד"ה מאשר ירשיעון נפקא, טעמא דקרא.

לר"ח ורבינו ברוך צ"ב מ"ט לא מקשה הגמ' על ע"א פשיטא. וי"ל דהא לרש"י מה דמשני הגמ' דומיא דע"פ עד אחד, היינו דבאמת ע"א מיותר ולא קתני ל' אלא לדמות לה מפי עצמו (זכר לדבר מה דמצינו בגמ' מופנה להקיש אליה), וי"ל כן גם אליבא דר"ח, (ועי' בשינויי נוסחאות במשניות שהביאו גי' עפ"י עצמו או עפ"י ע"א).

ט. בים התלמוד הק' איך מצרפין עדותו הא הוי עדות שא"א יכול להזימה שיכול לומר

סוגיא דמודה בקנס

ג

כתב די"ל דרב הונא ס"ל דמתני' אתי
לאפוקי מדריב"ל דס"ל דמצטרפי.

בתוס' ב"מ (לד. ד"ה דלמא) כתבו: לפי
מסקנא דהתם דאמר מסתברא מלתיה דרב
בשחייב עצמו בקרן אבל היכא דפטר
עצמו מכלום לא אמר, לא מפקא [מתניתין]
מדריב [דמתני' מיירי בפטר עצמו מכלום], וכן
הלכה ולא כשמואל דמחייב טו וכו' עכ"ל.

וביד דוד הוסיף דכיון דאותביה רב
חסדא לרב הונא מדריב"ג ולא קמשני לי,
אלמא דס"ל לרב הונא דרב אף בפטר
עצמו מכלום קאמר דאם אח"כ באו
עדים פטור, ורב הונא ס"ל דפלוגתא
דתנאי הוא ומתני' ס"ל כראב"ש דלקמן.
ובתורת חיים (עפ. ד"ה א"ר אשי) ביאר
דמשום הכי נקט הגמ' לאפוקי מדריב
הונא אמר רב ולא לאפוקי מדריב, דלרב
גופי' לא קשיא דמתני' מיירי בפטר עצמו

לאפוקי מדריב הונא אמר רב י. כתב
הרא"ש (מונא נשטמ"ק): פירש רבינו מאיר
הוא הדין דהוה מצי לאוקמי כרב ולידון
הכי, על פי עד אחד דומיא דעל פי עצמו
מה על פי עצמו כי אתו עדים לא מחייב
על פי עד אחד נמי כי אתי עד אחד לא
מצטרף וכמאן דאמר אין עדותן מצטרפת
עד שיעידו שניהם כאחד, אלא דלא בעי
לאוקמי סתם משנה דלא כהלכתא דהא
קי"ל דשומעין דבריו של זה היום וכשיבא
חברו למחר וכו' עכ"ל יד.

לכאורה קשה לרב הונא האין יתרין
מתניתין, וכתב בחידושי הב"ח דיפרש
ע"פ ע"א דומיא דע"פ עצמו כו', על דרך
שכתב הרא"ש.

ביד דוד (עפ. ד"ה א"ר המנוח) העיר דאכתי
מתני' דלא כהלכתא דקיי"ל מודה בקנס
ואח"כ באו עדים פטור. ובמהר"י בן לב

כרב, ואף דבעלמא היכא דאמרינן לאפוקי
מדריב פלוני לית הלכתא כוותיה (רזינו חננאל
מונא נלא"ש כמוזות פ"א סי' יט ועוד), מצינו
בראשונים שכתבו דלאו בכל דוכתי אמרינן
כן (עי' מוס' סוכה ט. ד"ה ולאפוקי, ס' המנוחה ה'ל'
ע"ז סי' קלה), וע"ע בתוס' ב"מ שם.

יד. בשו"ת טור האבן (סי' ט) הק' דבשלמא
כשאמרינן ע"פ עצמו דומיא דע"פ ע"א, דיני
קנס קמ"ל דמודה בקנס ואח"כ באו עדים
חייב, אבל איך נימא איפכא וכי בדיני עדות
עסקינן הכא לאשמעינן אי מצטרפין אי לא
(ועי' שם מה שהק' עוד).

טו. ואע"ג דקיי"ל הלכתא כשמואל בדיני.

כן משום דל' הגמ' מצטרף בהדיה משמע
דמצטרף ממילא ולא שיעיד שוב.

במשכן העדות (שער ז פ"ג) כ' לתרין קר'
קצה"ח עפ"י מש"כ הנתיבות (סי' לג סק"א)
דהיכא דהגדתן לאו כלום ואין עוברין איסור
בהגדת שקר לא שייך עביד איניש כו'.
ובהגהות מפרשי הים (פ"ט אות ז) כתב דלא
שייך עביד איניש אלא היכא דחיישינן
דבעדות הראשונה העיד שקר אבל הכא מה
שלא הי' הע"א נאמן קודם אינו אלא גזה"כ
ולא משום חשש משקר דהרי נאמן לענין
שבועה, (ועי' נמונים סי' לג סק"ח).

יג. הרמב"ם ותוס' ב"מ (ל. ד"ה דלמא) פסקו

סוגיא דמודה בקנס

כונה לשחתה י"ה, ור"ג דהתם לכחול עינו
היה מתכוין וסמאו עכ"ל י"ב:

מכלום אבל לרב הונא דס"ל דפטור אף
בכה"ג קשיא טו:

**אמר לו אין בדברך כלום שכבר אין לו
עדים.** בנחלת בנימין דייק דר"ג הסכים
לדברי ר"י מהא דאי' בברכות (טו): כשמת
טבי עבדו קיבל ר"ג עליו תנחומין כו' אין
טבי עבדי כשאר כל העבדים כשר הי'.
ובלחם משנה (נרומט טס) כתב להיפוך דהא
דקיבל עליו תנחומין משום דלדעתו היה
משוחרר, והיינו דקאמר כשר היה כלומר
משוחרר וכשאר ישראלים כשרים²:

קושיא ממס' כריתות כ"ד

בקהלת יעקב (מוס' דרנן אות קיד) הקשה
דלפי מה שהי' סבור ר"ג, הרי נתייאש
ממנו ונעשה הפקר וזכה העבד בעצמו,

אי אתה יודע כו'. בחידושי הב"ח העיר
דמאי נפק"מ אי ידע אי לא ידע י':

שסימתי את עינו. בקידושין כד: תניא
רשב"ג אומר ושחתה עד שיתכוין
לשחתה. ובמושב זקנים (משפטים נא, כו)
כתב: והא דאמרינן בפרק מרובה מעשה
ברבן גמליאל כו' אי אתה יודע שטבי
עבדי יצא לחירות, והשתא כיון דבעינן
כוונה איך יצא לחירות. דאין לומר שר"ג
סמיה במזיד שהרי טבי כשר היה כדמוכח
בסוכה (כ:), ואם עשהו ר"ג במזיד כדי
שיצא לחירות והלא המשחרר עבדו עובר
בעשה. ושמא י"ל דלא ס"ל לר"ג דבעינן

מהוליבר (מו"מ עמ' רפט) ציין לתוס' ב"ק ה,
א ד"ה דאי.

יט. בלבוש ישע (קדושין מד:) כתב לתרץ
דרשב"ג ס"ל דעיקרא דמילתא דבעינן שאינו
מכוין לטובת העבד או שלא יהי' באונס גמור
אבל לשחתה אינו מעכב. וע"ע בשו"ת בית
יצחק (יו"ד ח"צ סי' קא).

כ. ותלמידי ר"ג שאמרו שם וכי מקבלין כו'
ס"ל כר' יהושע. וכ"כ בקובץ על יד (נרומט
טס) ובשלום ירושלים (סוכה פ"צ ה"א).
והעירוני דפשטות המשנה משמע דבא
להשמיענו דמקבלין תנחומין על עבד.

טז. וכ"כ בחידושי הב"ח; נחלת בנימין (אות
ה); אמתחת בנימין; בית אהרן (עפ. ד"ה ונהי)
ועוד.

יז. בשאר דוכתי ל' אי אתה יודע הוא ל'
תמי' וכאן ליכא תמיה, אלא צ"ל דמתוך
שמחתו השתמש בל' זה, ומיושב נמי הערת
הב"ח. ועי' מש"כ הב"ח לתרץ.

יח. וכ"כ בהגהות יעב"ץ ובהמקנה (קידושין
מד: מוס' ד"ה מינעי). ובשו"ת בית יצחק (יו"ד
ח"צ סי' קא) כתב דדוחק לומר דרשב"ג פליג
על אביו וכמו שמתמה בגמ' [ביצה ט.]. לימא
פליגא דשמואל אדאבוה, ובשו"ת מהר"ש

סוגיא דמודה בקנס

ה

ר' יהושע אנן סהדי שכבר נתייאש ממנו, בכה"ג לא שייך לומר שמא לא גמר להפקיר כיון שההפקר אינו מדעתו כי אם נעשה מאליו דאנן סהדי שנתייאש ממנו וכל כי האי כעדים דמי כג.

באהלי יהודה (עין הפקר) כתב לתרץ דכיון דעדיין צריך לעמוד בדין כדי שיחייבוהו להוציא העבד כד אכתי לא מתייאש כה. ובשור"ת אבן הראשה (סי' מא) דחה זה דכיון שחשב שבי"ד יחייבוהו וגם הי' שמח בדבר, בודאי כבר נתייאש קודם שעמד בדין כז.

נהיינו ע"י כתיבת גט שחרור, וצ"ע דאין זה אלא איסור בעלמא אבל שעבודו כבר פקע ומתייאש].

כה. וכ"כ בעל שור"ת נפש חי' (מונח נאמן הלשון), ע"ש דהא דקאמר ר"ג שיצא לחירות היינו בלשון עתיד (שיצא).

כו. והביא ראי' מחמץ שעבר עליו הפסח דקאמר בגמ' (צ"ק סו:) דכי מטא עידן איסורא מייאש, והיינו ע"כ ברגע שקודם ביאת האיסור, דאחר זמן איסורו לא שייך יאשו וקניית הגזלן.

מה שדנו אם נתייאש לפני העמדה בדין, הוא משום דבקנס אינו חייב עד העמדה בדין, אך יש לעיין דהא העמדה בדין היינו כשיש טוען ונטען ובעינן בי"ד לחייב, אבל הכא ליכא טוען ונטען ולמה לי העמדה בדין. ועי' לקמן בד"ה הטעם דמהני תפיסה בקנס עמ' ח דברי הר"י מגאש.

וכעין דס"ל לר' יוחנן בכריתות (מד.) גבי שור הנסקל שהוזמו עדיו כל הקודם בו זכה.

וכתב ליישב דר"ג לא גילה דעתו אלא לר' יהושע בלבד, נמצא שלא הפקירו בפני ג' כה, ואף דמה"ת כבר זכה בעצמו מ"מ כיון דמדרבנן בעי ג' עדיין עבדו הוא ואסור לשחררו מפני עשה דלעולם בהם תעבודו. ושוב דחה זה דטעמא דבעינן ג' משום דסתמא כל דליכא ג' לא גמר להפקיר כיון דליכא א' זוכה וב' מעידים (נדרים מה.) כה, אבל הכא דלפי מה שיעיד

כא. באהלי יהודה תמה מי הגיד לו שלא היו שם אנשים אחרים. וע"ע שם ובחי' הרי"מ חו"מ סי' א סק"מ עמ' קיד.

כב. עי' במרדכי פסחים (סי' מקלף) "ואע"ג דאמרינן בנדרים שאין הפקר פחות מג' זהו מדרבנן, והכא בחד סגי דודאי גמר בלבו להפקיע האיסור". בעל שערי תורה (נדפס נמוריה ניסן תשס"ו עמ' ז) ביאר בדעתו וברעת התוס' (שנת יח: ד"ה דמפקלף) דהטעם דבעינן ג', משום דאי ליכא עדים דילמא יכחיש ויטעון שלא הפקיר.

כג. לפמש"כ אחרונים (מרומת הכני סי' קסג; שו"ע ה"כ שו"מ סי' יד, ועוד הנה) דשור הנסקל שהוזמו עדיו מדין יאוש אתינן עלה, לא שייך הכא כלל דיני הפקר ולא בעינן ג'.

כד. עוד כתב דצריך העמדה בדין כדי להוציאו מדין עבד ולהתירו בבת ישראל.

בשׁו״ת בשמים ראש (ס) לא תירץ עוד
דביאוש בעינן שיתייאש לכל העולם,
והכא לא נתייאש אלא לגבי העבד ל^ב.

בחקרי לב ל^ג כתב דלא דמי להא דכריתות,
דשאני שור הנסקל דלפני שהוזמו העדים
הי' הדין אמת דאסור בהנאה, וכשבאו
עדים אח"כ הוא דבר הנולד, משא"כ הכא
דר"ג איהו אשר נדמה לו דיצא לחירות
אבל דינא לאו הכי הוה ל^ד.

ע"י עוד מש"כ ליישב הקו' מכריתות
בישועות ישראל (סי' כה סק"א), ועי' אבן שהם
(סי' פז) שהשיג על דבריו. וע"ע בבית יחזקאל
(סי' ח) שהביא מבעל אגודת אוזב שביאר הגמ'
באופן דר"ג גופי' נתכוין בדבריו מצד דינא
דגמ' כריתות, וע"ע תי' שם ובבנימין זאב אחרון
(ח"ב סי' מא).

*

בשׁו״ת שו"מ (מנינא ח"ד סי' קסג) כתב
דכיון דאכתי צריך גט שחרור^כ, שוב
אסור לתת לו ג"ש דיעבור על העשה
דלעולם בהם תעבודו^{כח}.

בשׁו״ת בשמים ראש (סי' נ) כתב כ"ט די"ל
דשאני הכא דלא נתכוין העבד לזכות
בעצמו וחשב כמו ר"ג שכבר יצא לחירות
מן הדין וא"צ לזכיה, והו"ל כעודר בנכסי
הגר דלא קנה (יבמות נג:)^ל.

בשׁו״ת אבן הראשה (סס) כתב לתרץ
דכיון דתיכף שהודה ואמר סימיתי את
עיני א"ל ר' יהושע אין בדבריך כלום,
כיון שנתברר לו תוך כד"ד שיאושו הי'
בטעות אין ביאושו כלום, (וקודם הודאתו
לא הי' מוכרח לשחררו רק שהי' מתאוה
לזה ברצונו).

ועין אינו צריך כוונה לזכות בעצמו, וכמו
שהבין בבשמים ראש.

לא. וכ"כ בזכרון יהודה סי' פ.

לב. עי' מה שהעיר בבית יחזקאל.

לג. חו"מ ח"א סוס"י קד, וכ"כ בשו"ת
בשמים ראש ובאור הישר (עא).

לד. ולפי"ז ר' יוחנן דפליג אר"ל בירושלמי
(פ"ד ז"ק ה"ח) דקאמר יאוש של טעות הי',
לאו משום דס"ל דיאוש בטעות הוי יאוש,
אלא דס"ל דבכה"ג לא חשיב טעות, עי' חתן
סופר (יאוש אות ג); זכרון שמואל (גיטין לז.
מוד"ה מנוטלת); אור שמח (פ"ז זכ"י ה"ח).

כז. עי' רמב"ם פ"ה מהל' עבדים ה"ד.

כח. אך בחדושי הרי"מ (חו"מ סי' א סק"מ עמ'
ק"ג) כתב דכיון דר"ג לא הי' יכול להשתעבד
בו שוב לא שייך העשה דלעולם בהם תעבודו
ומותר לשחררו בשטר שחרור נשלא בא אלא
להתירו בכת ישראל כמש"כ התוס' גיטין
(למ. ד"ה כל המשמר).

כט. וכ"כ בשו"ת אבן הראשה.

ל. בקהלת יעקב (מוס' דנינן אות קיד) כתב
דכיון שכיוון לזכות בעצמו מה לי אם יכוין
לצאת מדין שן ועין או מדין הפקר הא כיוון
לזכות בעצמו. וצ"ע דלכאורה היוצא בשן

סוגיא דמודה בקנס

ז

מצינו בירושלמי (רפ"ד כמוזות) מאן דס"ל דזוכה בקנס לפני העמדה בדין, וז"ל קנס אימתי הוא מתחייב רבי יונה אמר משעה ראשונה רבי יוסי אמר בסוף ^ב.

✎ ע"י עוד בענין זה לקמן סוף עמ' ח.

הטעם דמהני תפיסה בקנס

ז"ל הרא"ש פ"ק דב"ק (ס' ט): והרב מאיר הלוי ז"ל כתב הא דאמרינן אי תפס לא מפקינן מיניה היינו דוקא כשיעור נזקיה או בציר מנזקיה, אבל טפי מנזקיה כגון תשלומי כפל וד' וה' אי תפס מפקינן מיניה, דלא אשכחן דאמור רבנן גבי נזקין דאי תפס לא מפקינן מיניה אלא במאן דלא תפס טפי מנזקיה כגון פלגא נזקא כו'. ועוד תקנתא דעבדו ליה לניזק הוא, וכי עבדו ליה לניזק תקנתא בקרנא דלא ליפסיד ממוניה אבל לארווחיה מידי ממונא דאחריני לא תקינו ליה ^{טא}.

לח. וכ"כ במכות (פ. ד"ה ה"ג) ובכתובות (מג. ד"ה מה האב).

לט. דתנן התם האונס והמפתה כו' אינן משמטין, ופי' הרא"ש נותנין נ' כסף וכל זמן שלא עמד בדין לאו ממון הוא דאי מודה בה מיפטר ולא קרינן ביה לא יגוש ואינן משמטין אבל משעמד בדין ממונא הוא ומשמטין עכ"ל, (ודלא כפי' הרמב"ם המובא להלן בסוף ד"ה הטעם דמהני תפיסה בקנס). וע"ע בדעת רש"י והרא"ש להלן עמ' ט.

מ. ע"י ברמב"ן כתובות מב, ב.

מא. בשו"ת נחלת דוד (ס' טו) כתב דכמה ראשונים ס"ל כהרמ"ה דתפיסה תקנתא היא

הראב"ד הביא ראייה ממה דקאמר ר' יהושע לר"ג אין בדבריך כלום דתפיסה דמקמי הודאה לא מהני. לפני שנביא את דבריו, נקדים בדברי הראשונים והאחרונים בענין שעת חיוב קנס, ובטעם דמהני תפיסה בקנס.

מאימתי מתחייב הניזק בקנס

בתוס' (נ"ק לג. ד"ה אינא) הביאו מכמה מקומות בש"ס דמשמע דלא מתחייב ניזק בקנס בשעת הנזק אלא בשעת העמדה בדין ^{לה}, (והקשו לר' עקיבא דס"ל יוחלט השור וזוכה כבר משעת הנזק. ותי' דקנס דחצי נזק וקנס דשן ועין שאני משאר קנסות וזוכה משעת הנזק מגזה"כ) ^{לי}.

ברשב"א (נ"ק עד:) מבואר דאחר שעמד בדין זוכה למפרע משעת המעשה ^{לי}.

רש"י (נ"ק עד. ד"ה ואי) כתב דטעמא דלא מיחייב עד העמדה בדין משום דאי בעי מודה ומיפטר ^{לח}, וכ"כ הרא"ש בב"ק (פ"ז ס' ג) ובשביעית (פ"י מ"ג) ^{לט}.

לח. ודלא כנזיקין דעלמא דזוכה משעת הנזק ומורישו לבניו ככל חוב.

לו. ע"י בבית זבול (מ"ד ס' ג אות י) מש"כ בדעת התוס'.

לז. וכן בשטמ"ק (נ"ק לג.) הביא מתוס' שאנן שכתב: דמצינן] למימר דהא דלרבי עקיבא הוחלט השור היינו טעמא דבשעת העמדה בדין אמרינן אגלאי מילתא דמשעת נגיחה קם ליה ברשותיה כו' עכ"ל. וכ"כ בתוס' תלמיד הרשב"א והרא"ש שם.

אך בר"ש משאנן עמ"ס כתובות (מוס' הרשז"א כמוזות מא). כתב דלא אמרינן בקנס למפרע הוא חייב ע"ש.

לעצמו הכפי' שעושיין ב"ד אחר הפסק כמבואר שם בב"ק ר"פ המניח, וא"כ אף בקנס כיון שיודעין שב"ד מומחין יפסקו שחייב וממילא יהיה החיוב למפרע ויועיל תפיסתו שתפס קודם העמדה בדין, ולכך אף שעדיין לא פסקו ב"ד עבד דינא לנפשיה ויכול לתפוס ולהחזיק עד שיפסקו הב"ד, ואף שאין כאן העמדה בדין ב"ד מ"מ יכול לעשות הכפיה שיהיה אחר שיפסקו הב"ד ואז יהיה החיוב למפרע ב"ד.

*

בר"י מגאש במס' שבועות (לג.) כתב דבקנס לית ליה לתובע ממונא גביה דנתבע "דאילו הוה אית ליה ממון ממש גבי נתבע לא הוה מיפטר בהודאתו, ומדמיפטר בהודאתו כמאן דלית ליה גביה מידי, דהא לאו ממון ממש הוא אלא **חיובא** בעלמא הוא, ולא הוי ממון עד דמטי לידיה" ב"י.

ולא נראה לי, דלאו תקנתא היא אלא דינא הוא דמדאורייתא מחייב ליה אלא שאין לנו דין בבבל שיכופנו ליתן לו, וכל כה"ג עביד איניש דינא לנפשיה ולא מפקינן מיניה עד דיהיב ליה כל מאי דמחייב ליה מדאורייתא עכ"ל הרא"ש ב"ב.

באחרונים הקשו על הרא"ש דהא בקנס לא זכה הניזק כלל לפני העמדה בדין, כמו שהוכיחו בתוס' ב"ק לג., ואם אין לנו דין ליכא חיוב. ובדברי משפט (סי' א' סק"א) כתב דהרא"ש ס"ל דטעמא דלא מיחייב עד העמדה בדין משום דאי בעי מודה ומיפטר, וכיון דהאידנא דלית לן ב"ד מומחין א"א להודות וליפטר (דאין הודאה אלא בבי"ד) שפיר חייב מיד ב"י.

בחדושי הרי"מ (סו"מ סי' א' סק"מ) כתב דהרא"ש ס"ל כהרשב"א דאף בקנס כשב"ד מחייבים אותו נתחייב למפרע משעת המעשה. והוסיף לבאר דהא דעביד איניש דינא לנפשיה היינו שיכול לעשות

ומ"מ לית להו למש"כ הרמ"ה דאינו מועיל רק לקרן.

בחדושי הרי"מ (סו"מ סי' א' סוף סק"מ) הבין בכוונת הרמ"ה דתקנת חכמים הוא דאחר שתפס 'יהיה לנו דין ב"ד' לקבל עדות לפסוק הדין, וצ"ע.

מב. הלשון מתוקן קצת עפ"י לשון הטור סי' שמט.

מו. וכ"כ בשו"ת שערי ציון (סי' מג אות ג).

מד. דלא כמש"כ בתקפו כהן (סי' מד) דתפיסתו הוי כהעמדה בדין.

מה. וכ"כ בבית זבול (ס"ד סי' ג אות מד). ע"ע בשערי ישר שער ז פרק יט.

אם המזיק יכול לחזור ולתפוס מיד הניזק, ע"י ביש"ש (פ"א סי' מג) שכ' דאינו יכול לתפוס, ובנתיבות (סי' א' סק"ה) פליג. וע"י אמרי בינה (ד"יניס סי' ד) וישועות ישראל (סי' א' סק"ו) שדנו אם שאני קנס כיון דלפני העמדה בדין אכתי לא זכה התופס.

מו. ע"י שם שכתב אבל לעולם תביעת קנס תביעת 'חיובא בעלמא הוא' ולא תביעת ממונא דקנסא, וע"ע שם.

סוגיא דמודה בקנס

ז

כלל ואינו חוב לניזק אלא שנתחייב לקבל עונש עפ"י ביי"ד וכמו מלקות ומיתה ^מ. וממילא ליכא ממונא גביה עד דמטי לידיה ^{מח}.

וי"ל דאף שאר ראשונים דסבירא להו דלא זכה הניזק בקנס עד שעת העמדה בדין, מ"מ ס"ל דאיכא חיובא משעת הנזק, אלא דאינו אלא חיובא בעלמא דכיון דאי מודה בה מיפטר ליכא ממונא גביה, ומשעת העמדה בדין כיון שכבר אינו יכול להודות ^{מט} אז איכא ממונא גביה ^נ. וכיון דאיכא חיובא משעת הנזק א"כ שפיר עביד איניש דינא לנפשיה ^{נא}.

הנה הר"י מגאש מיירי בשעה דעדיין מיפטר בהודאתו והיינו לפני העמדה בדין, וע"ז קאמר דחיובא איכא, מבואר דס"ל דמשעת הנזק איכא חיובא אלא דליכא ממונא גביה.

וי"ל דס"ל כמש"כ הרמב"ם בפי' המשנה דשביעית (פ"י מ"ז) האונס והמפתה כו' אינן משמיטין, דהקנסות כו' אינם חוב כשאר החובות אלא הם קנסות מוטלים על אותו אדם לא יפטרנו אלא תשלום מה שחייבו ה' לשלם עכ"ד. וכמו שביאר דבריו בקובץ שיעורים (מ"ז סי' יג אות ד) דחיוב קנס אינו מצד התובע

האמורה בכל מקום הוא שעת גמר דין. וכן משמע ברש"י כתובות מב. ד"ה כיון דעמד בדין ושם ע"ב ד"ה מאי לאו.

נ. עי' עד"ז באבן ישראל (פ"ג גיטא ה"ט נספח). בשו"ת נחלת דוד (שס) כתב בדעת הרא"ש דס"ל דהחיוב הוא משעת עשיית הנזק, ע"ש שכתב דא"צ לב"ד אלא כדי להגבות ואנו אין לנו ב"ד ולכן אינו נגבה בבבל אבל מ"מ חל עליו חיוב ואם תפס מהני מדין תורה, ולכן מהני אף בכפל.

נא. בשו"ת שערי ציון (סי' מג אות א) הביא מפסחים (לא). דרבא קאמר בע"ח מכאן ולהבא גובה כיון דאילו הוה מסלק להו בזווי אשתתך דהשתא קא קני, וכתב דהכי נמי גבי קנס כיון דאי בעי מודה ויפטר ויכול לסלק החיוב הוי כמו שאינו ולא מיקרי כלל שום גדר חיוב. אך י"ל דהתם לא קאמר אלא דהנכסים אינם בחזקתו של מלוה, אבל ודאי לא משום הכי ליכא חיוב על הלוח לשלם חובו. וע"ע באמרי הצבי (קטו-ג) בדעת הראב"ד.

מז. ע"ע בתורת זרעים בשביעית שם בקיצור. והא דפטור לצי"ש (כמש"כ זיר' סוף"ג דכמונות) אע"ג דכבר נתחייב, ביאר בקוב"ש משום דחיוב עונשו הוא שיכופו אותו ביי"ד לשלם ואם נתן מעצמו בלא כפי' אין זה הקנס שחייבה התורה אלא מתנה בעלמא הוא דיהיב ל', וכ"כ בהגהות ציון וירושלים בירו' כתובות שם. [ואילו מחויב מלקות היה נלקה ע"י חבירו אינו נפטר בזה ואכתי צריך מלקות ע"י ביי"ד].

מח. ודלא כמש"כ בקוב"ש דיש חיוב ממון מיד אלא כמו שכ' הר"י מגאש דאינו אלא חיובא בעלמא. (וע"ע באשר לשלמה ב"ק סי' סג אות ג-ד מה שהעיר בדברי הקוב"ש).

מט. כמש"כ התוס' שבועות ל. (ד"ה שאס) דתחילת דין היינו קבלת עדות, ואחר שבאו עדים אינו יכול להודות.

ועוד י"ל דהעמדה בדין היינו גמר דין וכמש"כ הראב"ד (נ"מ מג: מוצא נשטמ"ק ונרע"ז"א) ונראה לי כי שעת העמדה בדין

סוגיא דמודה בקנס

י

תפיסה מקמי הודאה

כתב הראב"ד בהשגות על הרי"ף (פ"ג דכמונות) ג' וז"ל: ואם הודה ובאו עדים קיי"ל כמ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור, ואי תפס מפקין מניה ג', והיכא דתפס מקמי הודאה ואח"כ הודה נמי מפקין מניה ג', ולא אמרינן דתפיסה דקמי' הודאה כעדים דמי ג', ממאי מדאמר ר"ג לר' יהושע אי אתה יודע שטבי עבדי יצא לחירות וא"ל ר"י אין בדבריך כלום שכבר הודית ג', והא טבי כתופס לפני

גרסינן במס' גיטין (יח.) דקנסות שזקפן במלוה משמטין, וקאמר מאימתי נזקפים במלוה משעת העמדה בדין, ופירש"י דהעמדה בדין היא כזקיפה, והיינו כנ"ל דכיון דכבר אינו יכול להודות חשיב ממונא גביה ומשמט. והר"י מגאש יש לומר דמפרש מאימתי נזקפים במלוה משעת העמדה בדין כפשוטו, שאם זקפן במלוה משעת העמדה בדין הוי מלוה ומשמט, אבל העמדה בדין גופיה לאו כזקיפה דמי ג'.

נז. בב"ח ובפרישה פי' מה שדימה הראב"ד תפיסה לעדים, דהו"א דמה שהודה אחר תפיסה לא חשיבא הודאה דמחמת ביעתותא דתפיסה הודה וכמו שאמר רשב"א לקמן גבי ראה עדים משמשין ובאין והודה. ובשערי תורה (סי' א' אות א) תמה דאם זה כוונת הראב"ד איך מביא ראייה מעבד דר"ג הא התם לא שייך הטעם דמחמת ביעתותא הודה. ופי' בשערי תורה מש"כ כעדים דמי, דאין כוונתו אלא לומר דדמי בדינו, דלא יועיל הודאתו אחר תפיסה כמו דלא יועיל אחרי שבאו עדים, ולא דדמי בטעמא, וע"ע מש"כ שם. (ובאמת אין אנו צריכים לבאר הו"א דהראב"ד, דסגי לן למימר דס"ד כטעמא דהרמב"ן דפליג).

נז. מה דנקט הראב"ד שכבר הודית ולא כאידך ברייתא שכבר אין לך עדים, אולי משום דהך ברייתא דשכבר הודית אתיא אליבא דהלכתא דמוב"ק ואח"כ באו עדים פטור, ואע"ג דבמסקנא קאמר דאף אידך ברייתא ס"ל הכי, שמא ס"ל דדוחק לאוקמי דמיירי חוץ לבי"ד.

נב. וכן מבואר ברמב"ם הל' שמיטה (כמו שביאר בדעתו בקרית ספר, ועי' בסמ"ע חו"מ סי' סז סק"ל, ודלא כמהר"י קורקוס).

נג. מובא ברא"ש ב"ק (פ"א סי' כ); רשב"א כתובות מא:: נמוק"י כאן.

נד. כשלא הודה אי תפס לא מפקין מניה, עי' ב"ק יד, א.

נה. בפפולא חריפתא (נ"ק פ"א אות כ) כ' דהראב"ד מיירי בתופס בעדים, נוכדמשמע מהמשך דבריו, מיהו היכא דתפס קודם הודאה 'וליכא עדים בתפיסתו' כו', דאילו היכא דתפס שלא בעדים מסתפק ל' הראב"ד שם אם נאמן במיגו דלהד"מ שתפיסתו משום קנס דחייב לו, ואם התופס נאמן לא מיקרי המודה מרשיע את עצמו, אבל התופס בעדים אינו נאמן שתפס מחמת קנס וחשיב שפיר מרשיע את עצמו ופטור, ע"ש ובפנ"י ב"ק (לס.).

לכאורה גבי עבד לא בעינן עדים, דאנן סהדי דתפס דהא מציאות הוא שגופו אצלו, ועי' פנ"י שם.

ואפי' במודה בבי"ד מומחין אני אומר שלא פטרה התורה בקנס אלא שלא לחייב נט' אותו מתחלה ע"פ עצמו דכתיב אשר ירשיעון אלקים פרט למרשיע את עצמו, אבל זה לא ע"פ עצמו מתחייב אלא לזה אנו מאמינים שאמר נתחייב ליקנס ותפסתי משלו לתשלום קנס שלי^פ, הלכך ירשיעון אלקים קרינן ביה ולא קרינן בי' מרשיע את עצמו כלל דמה

הודאה דמי שהרי גופו אצלו היה ולא מחסר גוביינא, ואפ"ה לא יצא לחירות מפני הודאתו של ר"ג, אלמא לאו כעדים דמי ומפקינן מיניה עכ"ל נח.

הרמב"ן כתב בס' הזכות דבזמן הזה דהדיוטות אנן א"צ לדברי הראב"ד כיון דליכא כלל הודאה הפוטר מקנס [ע"ע לקמן עמ' טו בד"ה מודה בקנס בזה"ז], ושוב כתב:

בינה דיינים סי' ד' דמנה אין כאן משכון אין כאן).

ומ"מ ס"ל להראב"ד דאין תפיסה מועיל היכא שהודה אח"כ, הן בעלמא הן גבי עבד, וכמו שביאר בשו"ת זית רענן (מ"ז סי' מד אות 3) דכיון דכל עיקרו של תפיסה זו לית ביה מששא בעצמותו ואין לו שיעבוד נכסים של כלום גבי קנס עד שעת העמדה בדין, רק שתיקנו חכמים שיזכה למפרע כשיתברר אח"כ לפני בי"ד, א"כ כשהודה בינתיים נתבטל כל זכותו של התופס, וע"ע בתפארת מנחם (מ"מ סי' א' אות יג מוצא להלן הערה פה).

נט. כ"ה בכת"י, ור"ל שלא פטרה התורה אלא בגוונא שבא מתחילה לחייב את עצמו וכו', (ובגרפס איתא שלא 'חייב', וזה גרם להבין דהרמב"ן בא לומר שאין הודאה גורמת פטור אלא דא"א לחייב עפ"י הודאתו, ע"י בחידושי הגרז"ר בנגיס ח"א סי' נ אות ב. ואף דנכון הוא מ"מ אין זה פי' דברי הרמב"ן).

פ. ביש"ש (פ"א סי' מד) הבין דהרמב"ן מק' דהודאתו אינה הודאה כיון דמודה רק מחמת ביעתותא דתופס (ולכאו' אינו במשמע ל' הרמב"ן).

נח. בשו"ת חות יאיר (סי' קסו) כתב דיש לפקפק על הראי', די"ל דמאחר דמודה בקנס פטור נשאר עבדו ומהיכן יזכה בעצמו שהרי אין לו זכיה עכ"ד.

והנה סברת הראב"ד מצינו גם בתוס' גיטין (יז. ד"ה מפני) שכתבו 'שהעבד הוא מוחזק בעצמו', ובקצה"ח (סי' רמ"א סק"ג) הק' דהא עבד כנעני הוא כמו שורו וחמורו ואיך מוחזק בעצמו נגד אדונו, ולכן כתב דרק נגד רבו השני הוא דחשיב כמוחזק (וע"ש מש"כ בכוונת הראב"ד). אך יש אומרים דאע"ג דגופו קנוי לרבו כיון דהוא בן דעת עדיף משורו וחמורו, ע"י במשפטי יעקב (מ"א סי' לג); נתן פריו (גיטין יז.); קונטרס מוחזקות ותפיסה (מ"ז סי' ג אות ד). וע"ע מש"כ בבני יעקב (מלאמ ד' עמ' פח טור ג'); קובץ שיעורים (צ"ז אות מט"ז) ובטבעות זהב על קצה"ח שם.

אך לכאורה אפי' אם נימא שאין העבד מוחזק בעצמו, י"ל דהראב"ד לא מיירי מזכיה כלל אלא מיירי מתפיסה, ומה לנו אם אין לעבד זכיה דמאי שנא מכל תופס בקנס שאין לו זכ' לפני העמדה בדין ומ"מ תפיסתו תפיסה (ואף אם נאמר דאחר שתפס יש לו זכיה ואסור לו להניזק לתפוס בחזרה, מ"מ התפיסה אינו מטעם זכיה ע"י באמרי

דנפשיה, דהודאת בע"ד כמאה עדים דמיא, וכל היכא דהודאה לא מהני מה לי לשקר נמי לא מהני כי הכא. הא מלתא אסתפקא לי בדיני קנסות ולא איתבררא גבאי כהוגן עד יבא ויורה צדק לנו עכ"ל.

כתב הרמב"ן: וענין ספיקו של הרב ז"ל בתופס קנס שלא בעדים והודה הלה בסוף, כבר יצא דינו מכלל דברינו להתחייב בזמן הזה מפני שאין ההודאה כלום. ואפי' במודה בבי"ד מומחין אני אומר שלא פטרה התורה בקנס אלא שלא לחייב אותו מתחלה ע"פ עצמו דכתיב אשר ירשיעון אלקים פרט למרשיע את עצמו, אבל זה לא ע"פ עצמו מתחייב אלא לזה אנו מאמינים שאמר נתחייב ליקנס ותפסתי משלו לתשלום קנס שלי, הלכך ירשיעון אלקים קרינן ביה ולא קרינן בי' מרשיע את עצמו כלל דמה הוסיף או גרע בהודאה שלו כו'. גדולה מזו אמרו שאני התם דמחמת ביעתותא דעדים הוא דקא מודה, אלמא לא פטרתו תורה אלא במחייב עצמו ומודה בקנס שלא לצורך, אבל זה להנאת עצמו הודה ולא להתחייב בדין וכו' עכ"ל.

הוסיף או גרע בהודאה שלו כו'. גדולה מזו^א אמרו שאני התם דמחמת ביעתותא דעדים הוא דקא מודה, אלמא לא פטרתו תורה אלא במחייב עצמו ומודה בקנס שלא לצורך, אבל זה להנאת עצמו הודה ולא להתחייב בדין עכ"ל^ב:

אי מיגו חשיב כעדים לחייב בקנס

כתב הראב"ד בהשגות על הרי"ף (פ"ג דכמונות)^א וז"ל היכא דתפס מקמי הודאה וליכא עדים בתפיסתו דיכול לומר לו להד"מ ואתו לבי דינא וכפר ביה אידך בההוא קנסא, אסתפקא לי מילתא אי הוי האי מיגו כעדים כדאמרינן בעלמא מה לו לשקר כעדים וכיון דבההיא תפיסה איכא מיגו הויא לה כעדים, ואילו היכא דכפר ואתו עדים הא מיחייב והשתא נמי מאי דתפס מקמי כפירה והודאה (תפס ההוא דמהימנן) [תפיסה היא ומהימנן] ליה כעדים.

או דלמא כיון דאילו הודה פטור לא עדיף מהודאה, ואע"ג דמה לי לשקר כעדים דמיא לאו דעדיף מיגו מהודאה

ה"ז עמ' תכג), ועי' בתרומת הכרי (ס' א' הפנאי השלישי מוצא לקמן עמ' כז ד"ה ע"כ לא קאמר) מה שביאר בדעת ת"ק, ולדבריו א"ש.

ע"ע בשער משפט (ס' א' אות ה) מש"כ על ראית הרמב"ן.

פג. לשונו מובא כאן כפי שהביאו הרמב"ן בס' הזכות כת"י.

פא. היינו דאף היכא דנתחייב תחלה ע"י עצמו אינו פטור בכל גווני.

פב. ביש"ש (שס) תמה איך מביא ראי' מראב"ש דלית הל' כוותי' אלא כרבנן. ובערך השלחן (מו"מ ס' א' אות ז') כ' דר"ל ומראב"ש נשמע לת"ק דלא פליג אלא התם דלא הודה קודם שבאו עדים אבל בהודאה אחר התפיסה מודה ת"ק ע"ש. וע"ע בשעה"מ (ענדים פ"ה

בחדושי ר"ח מטעלו (צ"ק סי' יד) כתב דהראב"ד מספקא ל' אי מיגו הוא בירור שטוען אמת או כח הטענה והרמב"ן ס"ל דמיגו הוא בירור^{טו}.

[באחרונים הבינו דהרמב"ן פליג על הראב"ד, אך יש לפרש דדברי הרמב"ן הנ"ל לא קאי על ספיקו של הראב"ד לענין מיגו, אלא קאי על מש"כ הראב"ד "והיכא דתפס מקמי הודאה ואח"כ הודה נמי מפקינן מיניה", וא"כ אין כאן פלוגתא בין הראב"ד והרמב"ן לענין מיגו כלל^{טז}]:

שאני ר"ג דלא בפני בי"ד אודי. בקצה"ח^{טז} הק' תיפוק ל' שלא היתה ההודאה בפני בעל דין^{טז}, דמדקאמר בלשון נסתר 'שטבי עבדי' משמע דטבי לא הי' שם.

באמרי בינה (דייניס סי' ד) כתב דהראב"ד מספקא ל', דבשלמא בעלמא מהני תפיסה שלא בעדים במיגו דלהד"מ כיון דעפ"י טענתו נתברר שכבר נשתעבד גופו ונכסיו, משא"כ בקנס אין המיגו מועיל לחייבו חיוב הגוף דהא אינו חייב כלל עד שיחייבוהו בי"ד וממילא ליכא חיוב נכסים^{טז}, או דלמא מ"מ כיון דאנן סהדי דטוען אמת נאמר ג"כ לחייבו.

בקהלות יעקב (צ"ק סי' לג-ג) כתב דמספקא ל' אי רק הודאת בע"ד הוא דנתמעט דלא מהני לחייב בקנס אבל שאר הוכחות דמהני לחייב ממון מהני גם גבי קנס, או דה"ה דשאר הוכחות לא מהני ובעינן דוקא עדים וכדרשינן המצא בעדים תמצא בדיינים^{טז}. והרמב"ן ס"ל דרק הודאת בע"ד נתמעט ומהני מיגו.

נאמן כעדים, ולא גרע כחו מכח התופס.

פד. ע"ע עד"ז במימי הדעת (שנועות לג.).

פז. ועי' מה שנתקשה בד' הרמב"ן בשער משפט (סי' א סק"ס), ולהנ"ל א"ש כל דברי הרמב"ן בלי דוחק כלל.

ומה דמכנהו הרמב"ן ספק, י"ל דכיון שכ' הראב"ד גם הצד השני "ולא אמרינן דתפיסה מקמי הודאה כעדים דמי ממאי מדאמר ר"ג", משמע דהוה מספקא ל' ופשיט ל' מדר"ג.

פח. סי' פא סק"י, וכן בתרומת הכרי סי' א' תנאי הראשון.

פט. ע"ש שהביא מב"ק קח: דבעינן הודאה בפני בע"ד.

פה. והביא בקה"י דמצינו דהרמ"ה (מונח נטור סי' שנט) ס"ל כן וז"ל דאפילו תפס בלא סהדי לא מהני, דאפילו מהימנינן ל' מטעם מיגו אינו כלום, דכיון שהוא קנס לא שייך ב' חיובא אלא בעדים.

פו. וכ"כ באשר לשלמה (צ"ק סי' סג אות ד).

ואולי יש לבאר בספיקו של הראב"ד דמש"כ או דלמא כיון דאילו הודה וכו', ר"ל דכמו דהתופס כחו כעדים כיון דיש לו מיגו דאילו אמרתי להד"מ הייתי נאמן כעדים, כמו"כ אידך טוען אילו הודיתי אחר התפיסה הייתי

סוגיא דמודה בקנס

באבני החושן (מו"מ סי' פא אות ה) כתב דשאני עבד כיון דאף אם ירצה העבד למחול יצא לחירות מגזה"כ, אין צריך בפניו.

בדרכי דוד כתב דשמה י"ל דעבד שאני, דכל זמן שלא נתחייב בבי"ד ע"י עדיין העבד כרבו ואין כאן בעל דין ע"ד.

בישועת דוד (מו"מ סי' ז אות א) כתב דכיון דאין השחרור תשלומין לעבד עבור עינו ושינו אלא קנס לבעליו א"כ אין העבד תובע ע"ה:

 ע"י עוד בהגהות לתרומת הכרי (סי' א) דאולי בקנס בכל גוונא מקבלין שלא בפני בע"ד, דשמה יודה ויפטר והוי כמו עדיו מבקשין לילך למדה"י [ב"ק קיב:]; תרומת הכרי (סי' א התנאי הא'); קצה"ח (סי' פא סק"י); אבני החושן (סי' תכד אות ב); ח"י רמ"ש (ב"ק קח:); אמרי הצבי (ב"ק קח: אות קסו).

עג. ע"ש שכ' דכ"ז שלא באו עדים ולא נתגלה הדבר כו'.

עד. ועד"ז כתב באולם המשפט (סי' פא נד"ה צינור הגר"א).

עה. וכ"כ באשר לשלמה (סנהדרין סי' נג) והביא רא"י מהא דקידושין כד: ה"י רבו רופא כו' דיצא לחירות אף שפטור מדין מזיק משום דהוי כטבח אומן שקלקל. וע"ע לעיל עמ' ט דברי הקוב"ש. וע"י מה שהעיר בטבעת החושן.

בס' שושנת יעקב (מו"מ סי' פא סק"ט) כתב דהא גופא כוונת הגמ' דשלא בפני בי"ד הוה, ר"ל דכיון שהודה מעצמו לאו שם ב"ד עלייהו כמבואר בחו"מ סי' לט ס"ז דבעינן קבעו ושלחו.

בחזו"א (צ"ק סי' יח אות ז) כתב דהטעם דלא מהני שלא בפני אחר משום דמצוי למימר משטה אני שאין לי עסק עם זה, אבל הכא חשיב הודאה גמורה דמהני (כדאי' שם סי' פא ס"ח ע').

הגאון ר' יהודה מורדן ע"י כתב ליישב דבשלמא בשאר תביעה דרק בתביעה תליא מילתא ואם לא יתבע אין לבי"ד שום עסק בו לכך צריך בפני התובע דוקא, אבל בעבד דעל הבי"ד להשתדל שיתן לו גט שחרור לחייבו במצות וגם שיוכל לישא בת חורין, א"כ גם בב"ד תליא מילתא ואם הודה בפני ב"ד שפיר הוי הודאה אף שלא בפני התובע ע"ב.

עז. וכ"כ באבני החושן (מו"מ סי' פא אות ה).

עא. בהגהותיו לתרומת הכרי (סי' א), וכ"כ בדברי חיים (דיני דיינים סי' א); אמרי הצבי (קס: סוף אות קסו); חזו"א (צ"ק סי' יח אות ז).

עב. עד"ז כ' במנחת סולת (מנ"ה נד) ובחי' רבינו מאיר שמחה (צ"ק קס: דכל ישראל המה בעלי דינים).

בהג' לתרוה"כ שם הביא דוגמא לדבר, דאף דאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד מ"מ גבי לאפרושי מאיסורא מקבלין אף שלא בפני בע"ד.

סוגיא דמודה בקנס

טו

פוטרתו. ובתרומת הכרי (סי' א' מנא' השני) הבין בכוונת הרמב"ן דר"ל דכל שאינו מודה בהודאה חשובה לא שמי' הודאה דהוי כאילו לא הודה כלל ולדברים בעלמא אמרו כיון דבממון נמי לא מתחייב עלי' ויכול לחזור בו.

ובחדושי הרי"מ (מ"מ סי' א' סק"מ) ביאר דברי הרמב"ן דבעינן שיהא מרשיע את עצמו, וכשהודה חוץ לבי"ד שאין ההודאה מחייבת אותו אילו היה מודה בקנס חייב ע"ה, ממילא אינו מרשיע את עצמו ואין ההודאה פוטרת ע"ה:

מודה בקנס בזה"ז

הראב"ד כתב דאם הודה ובאו עדים קיי"ל כמ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור, ואי תפס הניזק מפקין מיניה^ב. וכתב עליו הרמב"ן "ועיקר דינו של הרב ז"ל בהודאה זו, לפי דעתי (א"צ) [אינו נראה]^{בא} דהאידנא לא משכחת

והא רבי יהושע אב בית דין הוה ע"י. באמרי הצבי (אומ קטו-ה) פי' דפריך כיון דאב"ד יחיד מומחה הוא מהני ההודאה לפניו, ומשני שלא בבי"ד הוה קאי והודאה בפני יחיד מומחה לא מהני אלא בבי"ד. והיינו אליבא דהרא"ש דס"ל דמהני הודאה בפני יחיד מומחה ע"י.

הרמב"ם (פ"ה סנהדרין ה"ט) ס"ל דהודאה לא מהני לפני יחיד מומחה. ובמגיד משנה (פ"ג גיטת ה"ט) הק' א"כ מאי משני שלא בבי"ד הוה קאי, תיפוק ל"י דאפי' הוה בבי"ד אכתי יחיד הוי, וכתב דאי הוה בבי"ד מסתמא היו יושבין עמו אחרים:

דף עה, א

שלא בבי"ד הוה קאי. בטעם הדבר דחוץ לבי"ד לא מהני, כתב הרמב"ן בס' הזכות: דכל הודאה שאין דינו לחייבו עלי' אינה

עה. חדושי הרי"מ זכחים עא: תוד"ה על פי. ע"ה. וכ"כ בשערי ישר (שער ז פכ"ז). באגודת אזור (סוגיא דמוה' נקנס אומ כז) כתב (אליבא דהראב"ד) הטעם דהודאה חוץ לבי"ד לא מהני, משום דיכול לומר משטה ושללא להשביע.

פ. הראב"ד מובא לעיל עד: ד"ה אמר לו אין בדברך כלום תפיסה מקמי הודאה'.

פ"ה. כך העתיקו בחדושי הרי"מ שם ובדברי חיים (מ"מ סי' א'), ובתרומת הכרי העתיק אין צורך.

ע"י. במהר"ן חיות הק' דבירו' (כפ"ד דנרסות) אמרין דאחר שהחזירו לר"ג לנשיאות נתמנה ראב"ע לאב בי"ד. וכתב דצ"ל דכאן מיירי אחרי פטירתו של ראב"ע שאז מינוהו לר' יהושע לאב"ד. ובס' ביאורים והערות (צ"ק אומ קסט) כתב די"ל דהבבלי כאן לטעמי' אזיל, דמשמע בבבלי ברכות (מ). דלא ס"ל כהירושלמי דראב"ע נתמנה לאב בי"ד אלא שנשאר נשיא יחד עם ר"ג.

ע"ז. כ"כ הטור (סי' ג) בדעת הרא"ש [סנהדרין סי' ב], והש"ך (שם סק"מ) כתב דאין ראי' מד' הרא"ש, ובאחרונים דנו בדבריהם.

סוגיא דמודה בקנס

שתפוס וחשוב כב"ד מומחה הכי נמי מהני הודאתי בזה פב.

בשור"ת נחלת דוד (סוף טו) כתב ליישב דהראב"ד ס"ל כהרמ"ה פג דטעמא דמהני תפיסה בקנס משום תקנתא דרבנן, וס"ל דכיון דהא דמהני תפיסה תקנתא היא, לא אלמוה רבנן בתקנתם השתא יותר מבזמן שהיו ביי"ד מומחין פד.

הנה באמרי בינה (דייניס סי' ד) ביאר הא דמהני תפיסה בזה"ז אע"ג דכל זמן דלא חייבוהו ביי"ד ליכא שום חיוב, משום דכיון דאילו היו לנו ביי"ד מומחין היו מחייבין אותו לשלם, ממילא אין כח לביי"ד הדיוטות להוציא מידו דהא כל כחם אינו אלא משום דשליחותיהו דמומחין קמאי עבדינן (טור ז"י מו"מ סי' א), וקמאי הרי היו מחייבין אותו לשלם.

ועפ"ז כתב בטהרת אוזב פה ליישב דעת הראב"ד, דכ"ז בלא הודה אבל אם

לה במודה בקנס, משום דהודאה בב"ד בעינן כדאמרין התם שאני ר"ג דשלא בב"ד אודי כו', וכיון דאנן הדיוטות אנן ליכא השתא הודאה בב"ד למפטר מיני חיובא דקנס דהו"ל כמודה בפני ב' או ג' חוץ לב"ד, דכל הודאה שאין דינו לחייבו עלי' אינה פוטרתו בשבאו עדים לבסוף כו'.

ביאור דעת הראב"ד

בט"ז (סוף סעי' א') כתב ליישב קו' הרמב"ן, דהאידינא לא משכחת לה מודה בקנס דהא כשתפס לא מהני אלא א"כ יביא עדים בפני הב"ד ויראו שבדין תפס (עי' מו"מ סי' א סעי' ה), א"כ המזיק יכול לומר הנני מוכן בהודאה שלי להודות בפני ב"ד מומחין אלא שאין לי ב"ד מומחין, והיאך אתה תופס וסומך על העדים שתברר על פיהם בפני ב"ד, כי היכי דהב"ד שבזמן הזה מהני לך במקום

כו'. וע"ע בדברי הט"ז ביו"ד סי' רסז סקט"ו ובישועת דוד (מו"מ סי' ג).

פג. הובא לעיל עמ' ז 'הטעם דמהני תפיסה בקנס'.

פד. וע"ע באגודת אוזב (סוגיא דמודה בקנס קנס אומ כז נמי' השני) ובבית זבול (מ"ד סי' ז אומ כ).

פה. סוג' דמודה בקנס אות י, וכ"כ בתפארת מנחם (מו"מ סי' א אומ ג), וע"ע שם דלפי"ז א"ש ד' הראב"ד דתפיסה מקמי הודאה אינו מועיל כיון דאילו היה לנו ביי"ד מומחין היה מהני הודאתו.

פב. ככבא דשבית (צ"ק פד.) הק' דמה דמהני ב"ד שאינם מומחין גבי תפיסה משום דכיון דכבר תפס אין צריך ב"ד להגבותו ואינו אלא גילוי מילתא אם באמת הזיקו וברין חייב לו משא"כ הודאה שלא בפני מומחין לאו הודאה היא כלל, וכן הק' באבן האזל (סופ"ס דסנהדרין) ובעין תרשיש (מ"א עמ' נא).

ואולי י"ל בכוונת הט"ז, דהרי לכתחלה אסור לתפוס, וכיון דאחר שתפס עדיין צריך לביי"ד מאי אלים תפיסת הנזיק מהודאת המזיק, דהא הן הודאה והן תפיסה כשלעצמם לא מהני אלא צריכים לב"ד, וכי היכי דהב"ד שבזה"ז

ע"י עוד יישובים לקר' הרמב"ן בחי' הרי"מ (חור"מ סי' א' סק"מ); אמרי הצבי (ח"ב אות קטו סק"א) דס"ל להראב"ד כהרא"ש דמהני מוב"ק בפני יחיד מומחה וא"כ ה"ה דמהני בפני ג' הדיוטות; שערי תורה (חור"מ סי' א אות ג); אגודת אזוב (סוגיא דמודה בקנס אות כב); שערי ישר (שער ז פ"ט); שיעורי ר' שמואל (מכות סי' ב אות י').

דעת הרמב"ן בלא באו עדים אח"כ

מלשון הראב"ד והרמב"ן משמע קצת דלא פליגי אלא כשבאו עדים אח"כ אבל בלא באו עדים מודה הרמב"ן דפטור, אך בדרכי משה (א"ח ו) כתב דנראה דאין לחלק ואפשר דהרמב"ן חולק בכל ענין ואם תפס לא מפקינן מיני' פ"ה:

הודה, שאם היו לנו ב"ד מומחין הי' פטור, שפיר נוציא ג"כ מן התופס דהא המומחין נמי היו מוציאין פ"ו.

*

בנמוקי יוסף (נ"ק עד:) הביא דברי הראב"ד בזה"ל: כתב הראב"ד ז"ל בנוסח כתובות שבזמן הזה שאין דנין דיני קנסות וקי"ל דאפ"ה אי תפס לא מפקינן מיניה, אם קדם הלה והודה [אע"פ שבאו עדים אח"כ] הרי הוא פטור ואפי' בדברים שפטר עצמו בכלום, לפי שכשם שאין דנין דיני קנסות בזמן הזה כך אין מקבלין עדים והרי זה כמו שאין שם עדים עכ"ל פ"ו.

ע"ע בביאור דעת הראב"ד בשו"ת זית רענן (חור"מ סי' מד אות ג) מובא לעיל סוף הערה נח.

פח. בשערי תורה (חור"מ סי' א) הוכיח כן דהרי הרא"ה (מונ"ט עננוק"י כאן) הביא דעת הראב"ד ושוב כתב: ורבינו אומר שאינו נראה, שכשם שהוא אומר שאין מקבלים עדים בזמן הזה כך הודאתו אינה כלום דבעי הודאה בב"ד כדאיתא גבי ר"ג דשלא בב"ד הודה ובעי נמי ב"ד שיכולין לדון דיני קנסות עכ"ל. וידוע שרבו של הרא"ה הוא הרמב"ן, ויש להבין מה קאמר כשם שאין מקבלין עדים בזה"ל כך הודאתו אינה כלום דבעי הודאתו בב"ד, מה בכך כיון דליכא עדים וליכא הודאה אמאי יהיה חייב לשלם ושפיר קאמר דפטור ולא מהני תפיסתו, אלא ע"כ דסובר כהבנת הרמ"א וסייעתו דלענין חיוב מהני הודאתו ואפי' לא באו עדים ג"כ חייב לשלם ומהני התפיסה.

פו. ע"ש דהרמב"ן שחולק צ"ל דטעמו דמ"מ כיון שהודה עתה בפני ב"ד שאינם סמוכין וגם אם היו עתה ב"ד סמוכין והודה לפני ב"ד שאינם סמוכין לא היה ההודאה פוטרת והיו דנין לחייב המזיק, שוב עתה לא נוכל להוציא מכח שליחותיהו לדון בהיפך מדינם.

פז. הרא"ש (סופ"ק דנ"ק) הביא מח' הראב"ד והרמב"ן, וכי' היש"ש (סס סי' מד) דמשמע דאכל דיני קנסא דיבר הראב"ד ובפרט קאי אפולגא נוקא קנסא דלעיל מיניה [ע"ש ברא"ש], וא"כ קשה דהא בעינן שיחייב עצמו בקרן ובהודאה דפלגא נוקא פוטר עצמו מכלום (וכן הק') בהגהות הגר"א על הרא"ש אות ג, ועי' פלפולא חריפתא אות י). ועי' ביש"ש שהביא 'ויש מיישבים' כעין שהביא דברי הראב"ד בנמוק"י.

סוגיא דמודה בקנס

בדברי הרמב"ן

בסמ"ע (ח"מ סי' א' סק"ח) ובש"ך (סקט"ו) כתבו לדינא כדעת הרמב"ן דהודאה בזמן הזה אינה פוטרת, וכתבו דממילא הודאתו מהני לחייבו אף בלא באו עדים אח"כ [ומועיל תפיסה], ובש"ך (יו"ד סי' רסו סקנ"ז) כתב הטעם דאמרינן הודאת בע"ד כמאה עדים דמי.

הבית יוסף (יו"ד רסו עמ' קנה) כתב [בדעת הרמב"ם] דהודאתו לא מהני לחייבו, ובתרומת הכרי (סי' א' הסנאי הד') כתב דהיינו טעמא משום דס"ל דלא אמרינן בקנס הודאת בע"ד כמאה עדים דמי דהתורה פטרה מודה בקנס משום דלא האמינה להבעל דין לענין קנס כלל פ"ט:

בתרומת הכרי (סי' א' הסנאי הד') כתב ד"ל דר"ג הודה בפני ר' יהושע לחוד ומשום הכי לא מהני לחייבו ז"א אבל כל שמודה בפני ב' לעולם אימא דמהני. בס' שושנת יעקב (ח"מ סי' פא סק"ט) כתב דר"ג הודה מעצמו, ומבואר בתוס' ב"ק קח: (ד"ה מנעו) דהמודה מעצמו בלא תביעת הבעל דין לא הוי הודאה אף לענין הקרן:

ע"י עוד מש"כ ליישב בדברי משפט (סי' א אות ג); תשו' ברית יעקב (ח"א סי' פב); מחזה אברהם (ב"מ ג:); אור שמח (גניבה פ"ג ה"ח); חלת אהרן (ברכות פ"ב מ"ה אות יא) דלדברי הרא"ש דתפיסה מהני משום שאין לו דיין, נמצא דבזמן ר"ג דאיכא מומחין לא מהני תפיסה, ע"ע שם.

קו' מפ"ק דבבא מציעא

בקצה"ח (סי' א סק"ו) הק' מב"מ ג: דאמרינן ומה פיו שאין מחייבו קנס מחייבו שבועה עדים שמחייבין אותו קנס אינו דין שמחייבין אותו שבועה, ואם הודאתו מהני לחייבו חוץ לב"ד א"כ הרי פיו נמי מחייבו קנס:

ע"י מש"כ ליישב במחזה אברהם; אור שמח (גניבה פ"ג ה"ח, ובמה שהעיר בדבריו בסוכת דוד ב"מ ג: אות עב-ג).

קו' מרבן גמליאל שלא נתחייב

בש"ך (יו"ד סס) הקשה דאי נימא דהודאתו בזה"ז מהני לחייבו משום דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי א"כ מאי קאמר ר' יהושע שהרי אין לך עדים, הרי אף בלא עדים חייב משום דהודאת בע"ד כמאה עדים [ומהני תפיסת העבד בעצמו ויוצא לחירות]. ובקצה"ח (סי' א סק"ו) כתב דאפשר דר"ג לא הי' נאמן בהודאתו כיון דחב לאחרני דאוסר העבד על שפחה ז'.

פ"ט. ע"י בדברי הרשב"א המובא לקמן עמ' יט בד"ה מאשר ירשיעון נפקא.

צ. ע"ע בנתיבות ובמשובב ובשו"ת בית אפרים (אה"ע סי' קצ).

צא. ע"י לעיל הערה כא, וע"י בחדושי הרי"מ (סי' א' סק"מ גד"ה אלמנס הלאה) דאכתי יכול לכפור, ואם יודה אח"כ בב"ד יהי' עדיין מוב"ק ולא יתחייב, וע"ע שם.

סוגיא דמודה בקנס

יט

דבקרא כתיב דבעינן שיגמר דינו בבי"ד כדי לחייבו בקנס, וממילא מוכן דהמודה פטור דהא לפני שבי"ד מחייבין אותו ליכא חיוב כלל, ושאיני ממון דמעשה ההלואה מחייב אותו מתחילה והבי"ד רק מבררים החיוב צ"ל.

בשור"ת שואל ומשיב צ"ח ביאר דכיון דמן הדין פטור והתורה חייבו קנס, אם מודה מעצמו לא מיקרי קנס דהא מרצונו הוא דמתחייב צ"ט:

אלא ש"מ מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור. בשער משפט (סי' 6) נתן טעם לקרא דפוטור כשבאו עדים, אף דכבר לא שייך הטעם דאינו נאמן להרשיע את עצמו דהרי אין אנו צריכין להודאתו כלל (ואם היה כופר כ"ש שהיה מחויב עפ"י העדים הללו), אלא דגלי לן קרא דפטור כיון דלפני שבאו עדים נתחסד לחייב את עצמו פ'. נולפ"יז מאי דקאמר בגמ' תמצא

האי תנא סבר כו' סבר חוץ לבי"ד הוי. בברכי יוסף (יו"ד סי' רסז) העיר דהוי מחלוקת במציאות. וי"ל דטעמא דאמרינן דלא שייך מח' במציאות משום דאמרינן ניהוי אנן ולמה פליגי (עי' לדוגמא בירו' תרומות פ"ג ה"א וכי דבר שאפשר לעמוד עליו חכמים חלוקין עליו), אבל בדבר שאי אפשר לברר כגון במעשה שהי', שייך לחלוק בה צ"ב:

מאשר ירשיעון נפקא. דלא מצי לחייב את עצמו בהודאת פיו ואינו מתחייב אלא עפ"י עדים בבי"ד. וז"ל הסמ"ג (עשין נד): ואין אדם משלם קנס בכל מקום בהודאת פיו אלא עפ"י עדים שנאמר אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו צ"ג. וז"ל הרשב"א צ"ד: שהתורה אמרה אשר ירשיעון פרט למרשיע את עצמו שאינו נאמן לשום עצמו רשע צ"ה.

בזכר יצחק צ"י ביאר דהרשא באופן אחר,

צז. ולפ"יז הא דלא אמרינן בקנס הודאת בע"ד כמאה עדים דמי לאו מגזו"כ אלא משום דליכא חיוב כלל. (אך עי' בדברי הר"י מגאש שהובאו לעיל בד"ה הטעם דמהני תפיסה בקנס עמ' ח, דס"ל דאיכא חיובא משעת הנזק).

צח. תליתאה ח"ג סי' כ; שתיתאה סי' יג; הגהות ציון וירושלים סוף פ"ג דכתובות.

צט. ע"ע לעיל ד"ה הטעם דמהני תפיסה בקנס הערה מז.

ק. ע"ע שור"ת דבר יהושע (מ"ג מו"מ סי' סה אות ה).

צב. עי' שדי חמד (מערכת המ"ס סי' קסד) שכתב כן ליישב קו' החיד"א במקום אחר.

צג. ע"ע בשער משפט סי' א.

צד. שור"ת ח"ה סי' קנה, וע"ע ח"ב סי' רלא.

צה. וכן מבואר ברש"י יבמות (נח: ד"ה ואין אדם משיב) ועי' בדרוש וחדוש כתובות (יט:).

צו. ח"ב סי' מז אות ה, וע"ע שיעורי הגר"י מפוניבז ב"מ סי' ה ובחידושי הגרנ"ט ב"מ סי' קלו.

דאמרינן בב"מ ג: ומה פיו שאין מחייבו קנס מחייבו שבועה עדים שמחייבין אותו קנס אינו דין שמחייבין אותו שבועה, ואם הודאתו מהני לחייבו חוץ לב"ד א"כ הרי פיו נמי מחייבו קנס ומאי קאמר ומה פיו שאין מחייבו. והוסיף בקצה"ח דבב"ד דמיפטר מקנס לאו משום קילותא דפיו לומר דאין סומכין על פיו כו' אלא דפיו מילתא אחריטא גביה דפוטר נמי מקנס היכא דהוא בפני ב"ד אפי' אתי עדים אח"כ.

ובאחרונים הבינו מדבריו דס"ל דטעמא דמודה בקנס פטור, אף כשלא באו עדים, משום דהודאה עושה פטור, ולא משום דאינו נאמן.

ובאמת לא דיבר הקצה"ח אלא אליבא דהסו' דמחייב חוץ לבי"ד, וביאר דלדבריהם ע"כ צריך לומר דהא דפטור בב"ד לאו משום קילותא דפיו דהא חוץ לבי"ד מחייב וע"כ מילתא אחריטא

בדינין 'פרט למרשיע את עצמו' אינו מתפרש כדלעיל אשר ירשיעון פרט למרשיע את עצמו דאינו מתחייב קנס ע"פ עצמו, אלא כיון שהרשיע את עצמו קודם שבאו עדים ונתחסד כו' פ"א.

רש"י (סד: ד"ה הסו') כתב דאי לא כתיב אלא חד קרא הוה מוקמינן ליה בלא באו עדים. ובחזו"א (סי' יח אות ז) נתקשה למה לי קרא דאשר ירשיעון ללמד שאין דנין אותו ע"פ עצמו ק"ב אחר דיש לנו קרא דהמצא דע"י הודאתו נפקע חיובו לגמרי, ואי כדברי רש"י צ"ע דהיה ראוי לכתוב בתורה בלשון המפורש דנפטר לגמרי ק"ב וכתב לבאר דאיצטריך קרא דאשר ירשיעון דאין דנין אותו עפ"י עצמו בגווני דאינו נפטר לגמרי ק"ב.

בענין הודאה אי עושה פטור

בקצה"ח (סי' א סק"ו) הקשה להסו' דהודאתו מהני לחייבו חוץ לב"ד מהא

קג. ע"ע בשו"ת דבר יהושע (מ"ג חו"מ סי' סה אות ט).

קד. ע"ש כגון שהודה בפני עדים ואמר התובע אתם עדי דבממון חשיבא הודאה, מ"מ אין הודאה זו מפקיעה חיובו כיון דלא הודה בפני ב"ד מומחין, ואם באו עדים אח"כ שראו שגנב הו"ל להיות חייב, דהפקעת החיוב אין כאן וידיעה שגנב יש כאן, וע"ז אתא קרא דאשר ירשיעון דאין דנין ע"פ עצמו, וה"ה בפוטור עצמו מכלום וע"ע שם עוד גווני.

קא. בתשובות רבי אליעזר (סי' ח) כתב דכיון שפטורוהו בי"ד לפני שבאו עדים קם דינא ופטור לעולם, אלא דבלאו קרא לא היינו אומרים כן. ועי' מה שהק' על דבריו בטבעת החושן (סי' א).

בתפארת יוסף (חו"מ סי' א) כתב דכיון דהטעם דמוב"ק פטור הוא משום דאינו נאמן על עצמו א"כ כשבאו עדים אח"כ הוי כנמצא א' מהם קרוב או פסול דכולם פסולים.

קב. ולפי זה אינו נפטר לגמרי.

עצמו אף כשאין ההודאה פוטרתו משום שאינו נאמן על עצמו.

*

בעיקר דברי הקצות בסי' ש"נ דהכל תלוי באותו ב"ד שדנין אותו עכשיו, הביא בחידושי הגרז"ר בנגיס (מ"א סי' נ אות ג) ראי' דלא כדבריו מרש"י שבועות (לג. ד"ה אלא) וז"ל כיון דאי הוה מודה קודם עדים מיפטר עולמית כו'. עוד הביא ראי' מהא דפריך בגמ' לעיל מהא דאמר ר"י אין בדברך כלום שכבר אין לו עדים הא יש לו עדים חייב ש"מ מוב"ק ואח"כ באו עדים חייב, ואם איתא לד' הקצה"ח מאי פריך, נימא דאה"נ הא יש לו עדים חייב והיינו דאפשר שיתחייב בב"ד אחר אם יבוא עדים, וע"כ מוכח דמיפטר בהודאתו לגמרי וגם בב"ד אחר א"א שיתחייב אחר שהודה:

ושמואל אמר לך כו'. יש שכתבו דרב ס"ל דהודאה בקנס הוא פטור ושמאל ס"ל דאינו פטור ק"ה. אך עיי' לעיל דטעמא דעיקר הדין דמוב"ק פטור הוא משום דאינו נאמן לשום עצמו רשע, ורק הדין

גביה כו'. אבל לדידיה ס"ל כפשטות משמעות דברי הגמ' דפיו אינו מחייב משום גריעותא דנאמנות ידיה, וכן הוציא בתרומת הכרי (סי' א המנלי הד') מגמ' דב"מ שם ק"ה.

ועוד דהא הקצות כתב בסי' ש"נ (סק"צ) דכיון שהתורה אמרה אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו אין הדבר תלוי אלא באותו ב"ד שדנין אותו עכשיו, ואם הודה בקנס לפני ב"ד תו אין מחייבין אותו אפילו באו עדים אח"כ, אבל אם תובעו לפני ב"ד אחר ובעדים, הב"ד השני שפיר מחייבין אותו כיון דלא הודה באותו ב"ד שדנין אותו, ומשום דמודה בקנס לא הוי כנמחל שעבודו אלא שאין מחייבין אותו כיון דכבר הרשיע את עצמו אבל בב"ד השני שפיר מחייבין אותו ק"ה.

וע"ע בחידושי הרי"מ (צ"מ ג:) שכתב דאין לומר דההודאה הוא פטור שפוטרתו [אף כשלא באו עדים] מצד הדין וגזה"כ, דבאמת מצד הדין אין נכון לפוטרו, דאם נפסוק שפטור לא חשוב מרשיע את עצמו ויהיה הדין ק"ה שחייב כיון דלא פטרו ההודאה, וע"כ דאי אפשר לחייבו ע"פ

העיר מדברי הקצות מסי' שנ.
קז. כך נראה להגיה את הנדפס 'וירודעין' שחייב, דצ"ל 'ויהיה הדין' שחייב.
קח. ובאור שמח (הל' נערה פ"א ה"א) אף כתב דרב ס"ל דהודאתו פוטרתו ובמקום תשלומין קאי.

קח. ועוד דהקצות הביא הדין דפטור אף כשבאו עדים אבל לא הוסיף ע"ז ביאור כלל, ומש"כ דמילתא אחרייתא גביה יכול להתפרש מגזה"כ ומניין לנו להוסיף דר"ל דההודאה עושה פטור.

קו. בחידושי הגרז"ר בנגיס (מ"א סי' נ אות ג)

שהרי פטר עצמו מכלום. בביאור הדבר פליגי רש"י והרמב"ם (ובאחרונים מצינו ביאורים נוספים).

פי' רש"י

פירש"י שהרי פטר עצמו מכלום, בהודאה דטביחה לא ה"י מחייב עצמו בכלום שה"י יודע שהמודה בקנס פטור כו'. וצריך להבין מ"ש מכל מודה בקנס כשלא באו עדים אח"כ דלא אמרין כן.

וכתב המאירי: לא הודה בטביחה אלא מפני שנתירא שיבאו עדים ועכשיו הוא חושב לפטור עצמו בה מכלום עכ"ל, והיינו כמש"כ בברכי יוסף (יו"ד סי' רסו ח"י) דניכר שמחמת שהוכחש בתחילה, שאמר לא גנבתי ואתו סהדי שגנב, על כן הודה נמי על הטביחה, וגרע מהיו עדים ממשמשים ובאים [כיון דכבר באו עדים על הגניבה] ק"י.

בבית אהרן כתב לבאר, דהנה הטעם דמודה בקנס פטור הוא משום דאין אדם

דפטור אף אם באו עדים אח"כ הוא מגזה"כ דקרא דתמצא, ושמואל לית ל"י הך דרשא כדאמרין בגמ', וא"כ י"ל דבהא פליגי ותו לא:

ע"כ לא קאמר ראב"ש התם אלא משום דקא מודי מחמת ביעתותא דעדים. כתב הרשב"א ושמעין מהא דלת"ק אפי' מודה מחמת ביעתותא דעדים הודאה היא ופטור. וכן מבואר ברמב"ם שסתם דבריו דמוב"ק ואח"כ באו עדים פטור ולא הביא חילוק דביעתותא דעדים ק"י.

ובתרומת הכרי (סי' א' המנ"י ה"ג) ביאר דודאי היכא דמודה מחמת ביעתותא אף לת"ק חייב ק', אלא דהכא ס"ל לת"ק דלא חיישינן דמחמת ביעתותא הוא דהודה ק"י.

הרשב"א הק' מלקמן ע"כ דמבואר דאף לת"ק דסומכוס הודאה דגניבה לאו הודאה היא משום דמחמת ביעתותא דעדים הודה, ותי' דשאני התם שכבר העידוהו ואינו ענין לראיה אותם משמשמים ובאים ק"י:

כן מפי העדים, משום הכי פטור. (ואין לדייק מל' הרשב"א אפי' מודה מחמת וכו', דלא נקט אלא לשון הגמ' בדעת ראב"ש, ור"ל דבראה שמשמשים ובאים פטור לת"ק, אבל ודאי היכא דידעינן שהודה מחמת העדים חייב).

קיב. ע"ש כל דבריו ובפנ"י. וע"ע בחזו"א (סי' יח אות ט) מה שביאר בפלוגתת ראב"ש ות"ק.

קיג. וע"ע באורח ישר (ח"מ סי' כח נמי ג).

קט. בש"ך (סי' יד סק"א) כתב דמשמע דכו"ע ס"ל כראב"ש דמחמת ביעתותא דעדים שאני (ועי' להלן בדברי תרומת הכרי).

קי. וכן מבואר לכאן מד' הרמב"ן בס' הזכות שהק' מכאן להראב"ד, עי' לעיל בד"ה תפיסה מקמי הודאה עמ' יב ובהערה סב.

קיא. ויש לפרש בדעת ת"ק דס"ל דאינו אלא אומדנא בעלמא, דאמדינן שהמודה אמד שהעדים באים להעיד כנגדו אבל לא נשמע

בשערי ישר (שער ז פ"ט) ועי' בברכת אברהם (ב"ק מהד"ת עה.) שכ' דבלשון רש"י א"א לפרש כדבריו.

פי' הרמב"ם

הרמב"ם (פ"ג דגניזה ה"ט) הביא דברי רב המנונא דלא אמרין מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור באומר גנבתי כו' שחייב עצמו בקרן כו', אבל במקום אחר לא הזכיר דין זה דבעינן חייב עצמו בקרן. ומ"מ במגיד משנה (פ"ג מק"מ ה"ח) הבין דס"ל כן אף בשאר קנסות.

אך ביש"ש (פרק ז סי' טו) כתב דממש"כ הרמב"ם בהל' שבועות (פ"ט ה"ד) המשביע עדי קנס וכפרו פטורין משבועת העדות מפני שאם קדם הנתבע והודה בקנס יפטר מלשלם ואע"פ שבאו העדים אחר כן והעידו, מוכח דמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור אפי' היכא דלא מחייב עצמו בקרן מלבד גבי הודאה דטביחה כשאמר לא גנבתי ק"י, וצ"ב מאי שנא.

הנה לשון הרמב"ם 'אבל אם אמר לא גנבתי שפטר עצמו מן הכל כו' לפי שפטר

משום עצמו רשע ואין מאמינים לו על המעשה ק"י, אבל כשמחייב עצמו על הקרן תלינן שדרך תשובה אומר כן ובכה"ג כתבו התוס' בב"מ (ג: ד"ה מה) דנאמן, וא"כ אם באו עדים אח"כ שפיר אין עדותן מועיל לחייבו בקנס דבלאו הכי ידעינן מהודאת בעל דין שעשה המעשה וכבר נפטר, משא"כ כשלא חייב עצמו בכלום אינו נאמן על המעשה וכשבאו עדים אח"כ עדותן מועיל לחייבו קט"ז.

*

מש"כ רש"י דתליא בכוונתו צ"ע מהא דרבן גמליאל ששמח שמחה גדולה וכוונתו הי' לחייב עצמו דהיינו להוציא טבי לחירות ואפ"ה קאמר בגמ' דר"ג פוטר עצמו מכלום הוה. ובדברי שמואל כתב דעיקר הטעם הוא דלא נתחייב ממון ע"י הודאתו, ומה דקאמר שהרי פטר עצמו מכלום לא בדוקא נקט וה"ה אי לא ידע דמודה בקנס פטור חייב, ונקט האי לישנא משום דעל הרוב הכי הוא קט"ז.

 עוד ביאורים בד' רש"י, עי' בס' יהגה האריה שכ' דקנס מדרבנן הוא, דכיון שכוונתו היתה לפטור עצמו קנסוהו רבנן. ועי' מש"כ

ועי' תורת חיים.

ק"ז. במאירי (מונא להלן) הביא דעה זו בשם ויש חולקין. וכ"כ בדעת הרמב"ם דדוקא בגניבה הוא דס"ל דבעינן חייב עצמו בקרן במרכה"מ (פ"ג ה"ח) ובמרומי שדה (שנועם לג.) וע"ע ביד דוד.

ק"ד. עי' לעיל עמ' יט בד"ה מאשר ירשיעון נפקא.

קט"ז. ע"ע להלן 'ביאורי אחרונים' שכתבו עד"ז אבל לא בדעת רש"י.

קט"ז. ע"ע עד"ז בברכת אברהם (מהד"ת),

במאירי כתב: מי שבא בבי"ד והודה שסימא את עין עבדו לא יצא לחירות, ואם באו עדים אח"כ יצא שהרי פטר עצמו בהודאתו מכלום, ויש חולקין בזו שלא לומר טעם זה אלא בגניבה, ולמדוה ממה שלא השיבו כן במה שהקשו על רב ממעשה הנזכר ברבן גמליאל במה שבא בסוגיא זו, וכן ממה שפסקנו כן בפרק ראשון בענין פלגא נזקא עכ"ל.

וביד דוד כתב דכוונתו למאי דפריך לעיל לרב הונא אמר רב מהך מעשה דר"ג ודייק הא יש לו עדים חייב, דלכאורה הו"ל לשנויי דר"ג פוטר עצמו מכלום הוה ולהכי חייב אבל בעלמא מוב"ק ואח"כ באו עדים פטור, אלא ודאי דלא אמרו כן אלא בגניבה.

ותמה ביד דוד דהרי ראי' זו שכתב המאירי ליש חולקים היא קושית רבא דאמר קפחתינהו לסבא דבי רב דהרי ר"ג פוטר עצמו מכלום הוה, ולא משני ליה הכי. ובשו"ת שמחת יו"ט קכ"א תירץ דרבא הבין מדברי רב המנונא דס"ל דבכל מודה בקנס שפוטר עצמו מכלום חייב, דאילו ס"ל דשאני גבי גניבה דאיכא הוכחה הו"ל למימר שהרי פטר עצמו 'תחילה' עד

עצמו תחילה מכלום, הרי דאינו מפרש כרש"י שפטר עצמו מכלום בהודאה דטביחה אלא שפטר עצמו בכפירה דגניבה ק"י. ובשו"ת משכנות יעקב (מו"מ סי' ז) ביאר בדעתו דכיון דמתחילה כפר לגמרי ורצה לפטור עצמו מכלום, מוכיח על סופו דמה שהודה אח"כ על הטביחה לאו הודאה אמיתית היא כלל ק"י.

בחזו"א (צ"ק סי' יח אות ט) כתב לבאר דכיון שכפר על הגניבה הרי זו כפירה ג"כ על הטביחה דאם אין גניבה אין טביחה. והודאתו השתא על הטביחה לא הודאתו מחייבתו אלא בצירוף העדאת העדים ששור זה גנוב אבל הודאת טביחה לבד אינה הודאת חטא דאימא מכרו לו, וע"ע שם קכ.

בשערי זיו (צ"צ סי' ג אות ג) ביאר עפ"י דקי"ל דהיכא דחזרה קרן לבעלים אינו חייב כפל (צ"ק ס"א), ובהודה ואח"כ באו עדים נמי כיון דהודה ומוכן להחזיר הוי כחזרה קרן לבעלים. וטעם זה שייך דוקא בגניבה ולא בשאר קנסות.

*

(שנועות פ"ד מ"ו); שמחת יו"ט (סי' ט); תולדות יעקב יוסף.

קכ. וכ"כ עד"ז באבן האזל (פ"ז מק"מ ה"ח).

קכא. סי' ס' אות א, ועד"ז בברכי יוסף (סי' קסו סעי' יח) ובמשכנות יעקב בקצרה.

קיה. ע"י בנמוק"י שכתב: מגניבה בעי למפטר שהרי אמר לא גנבתי.

קיט. וכ"כ עד"ז ביש"ש; חסדי דוד (פ"ה ה"ה); הלכה למשה (פ"ד מק"מ ה"ח); שער המלך (לר"י נו"ס, אות יא); משנת חכמים

להוכיח מה הי' כוונתו, ואנן מכח עדים באין עליו על כן ידו על התחתונה ומחייבין אותו:

✎ עי' עוד ביאורים בשו"ת שו"מ תליתאה (ג סי' כ) ובשו"ת גנת ביתן (סי' מב).

קושיא משבועות לג

בשבועות לג. גבי המשביע עדי קנס מבואר דלרבנן דס"ל מוב"ק ואח"כ באו עדים פטור היינו אפי' בחצי נזק וכה"ג דלא חייב עצמו בכלום, והק' במשנה למלך (פ"ג גניזה ה"ט) דזה דלא כרב המנונא דבעי שחייב עצמו בקרן קבד.

עוד הקשה במל"מ דהרמב"ם פסק כרב המנונא ואיך פסק נמי דהמשביע עדי קנס פטורין.

בשו"ת משכנות יעקב (ח"מ סי' ז) כתב דלפירוש הרמב"ם בדברי רב המנונא דלא קאמר אלא היכא דמתחילה כפר לגמרי אבל בעלמא מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור אפי' היכא דלא מחייב עצמו בקרן אתי שפיר הכל קבד.

דשמואל. ובאחרונים תמהו מנין דשמואל ס"ל דלא כרב המנונא (ועוד קושיות), עי' בשער המלך (פ"ה ענינים ה"ז); ברכי יוסף (סי' קסז סעי' יח ד"ה ומנע); שו"ת משכנות יעקב (ח"מ סי' ז); שמחת יו"ט (סי' ס אות ז); למטה יהודה (צ"ק לה:).

קבה. וכ"כ בתולדות יעקב יוסף (ח"ז ד, ז).

שבאו עדים, וע"ז פריך מההיא דר"ג, אבל הוא גופי' ס"ל דרק בגניבה אמרינן כן.

ביאורי אחרונים

בשו"ת מהר"ם מינץ (סי' טו) כתב דמודה בקנס פטור משום דאין אדם משים עצמו רשע ואין הודאתו נחשב כלום, אבל היכא דמחייב עצמו בקרן כיון שמקבלין עדותו לגבי הקרן קבד נחשב להודאה קבד.

באמתחת בנימין כתב דהטעם דמודה בקנס פטור משום דאמרינן ששב בתשובה והכיר בחטאו, וזה דוקא היכא דליכא עדים כלל, ועל פי הודאתו א"א לחייבו כיון שהוא יכול טוען שהודה מחמת תשובה, אבל אם הודה ואח"כ באו עדים דאז אנו באין עליו מכח העדים, על כן אם חייב עצמו בקרן אמרינן דהודה מחמת תשובה דהא לא ידע עדיין שיבואו עדים ואפ"ה חייב עצמו בקרן, אבל אם פטר עצמו מכלום חיישינן שהודה כדי שיפטורוהו ב"ד מזה לעולם, או אולי יבואו עדים על זה לזמן רחוק, וא"א לו

קבב. דלגבי ממון נאמן דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי.

קבג. וכ"כ בעצי לבונה (סי' קפס ס"ג), וכ"כ עד"ז ביד המלך (גניזה פ"ג ה"ט, טו"ז פ"ז ה"א) ובמימי הדעת (שנועות לג), וע"ע בשערי ישר (שער ז פרק ט).

קבד. במל"מ תי' דבשבועות קאי אליבא

אבני זכרון שם; למטה יהודה (ב"ק לה:);
ברית יעקב (חז"מ סי' פג); אבי עזרי (פ"ג
גניבה ה"ח בשם הדברי יחזקאל ונדפס בדברי
יחזקאל תשע"ג).

דחא רבן גמליאל פוטר עצמו מכלום
הוה. בתשו' בית יצחק (יו"ד סי' קא) הק'
דילמא מיירי שצריך גם לרפאותו (והתוס'
ס"ל לקמן פז. ד"ה בעבד דהחובל בע"כ
שלו חייב בריפוי), וא"כ אינו פוטר עצמו
מכלום. וכתב די"ל דהיכא דיוצא לחירות
אינו חייב לרפאותו קכח:

בשער המלך (פ"ה ענדים ה"ז) כתב קכז
ליישוב סתירת הרמב"ם דמה שפסק
המשביע עדי קנס פטורין מיירי בכה"ג
שאמר להם משביע אני עליכם כו' שיש
לי ביד פלוני תשלומי כפל ותשלומי דו"ה
שגנב ממני, והעדים אומרים שלא גנב
אלא גזל, שעל הגזל אינו חייב אלא
קרן בלבד ונמצא שלא באו להפסיד אלא
כפל בלבד קכז:

ע"י עוד תירוצים בשו"ת בית שמואל
אחרון (סי' טו); אהל דוד שבועות (ע"ע

בהל' גניבה דע"כ מיירי בכה"ג שמתחייב
עצמו בהודאתו).
קכח. ע"ע בתשו' מהרי"ל דיסקין (כתמים
סי' כא).

קכו. וכ"כ בשמחת יו"ט (סי' ס א"ח א).
קכז. וכן בתשלומי דו"ה מיירי שאומרים
שגנב אבל לא טבח ומכר. (ע"ש דאע"ג
שסתם הרמב"ם, י"ל דסמך על מש"כ

רשימת ספרים ומחברים

בית אהרן ש"ס	אבן הראשה שו"ת וחידושים
רבי אהרן וואלקין (תרפ"ג)	רבי אליהו קלאצקין (תרמ"ז)
בית זבול ש"ס ושו"ת	אבני החושן חו"מ
רבי יעקב משה חרל"פ (נפ' תשי"ב)	רבי שלמה רייזנר (תרצ"ב)
בית יחזקאל שו"ת	אהלי יהודה רמב"ם וסוגיות
רבי צבי יחזקאל מיכלזאהן (תרפ"ד)	רבי יהודה הכהן (תר"ג)
בית יצחק שו"ת	אור לציון ש"ס
רבי יצחק שמעלקס (תרל"ה)	רבי בן ציון אבא שאול (תשנ"ה)
ברכי יוסף שו"ע	אור שמח רמב"ם
רבי חיי"ד אזולאי	רבי מאיר שמחה כהן (תרס"ב)
ברכת אברהם ש"ס	אורח ישר שו"ת
רבי אברהם ארלנגר (תשמ"ה)	רבי שמואל יעקב רבינובץ (תרס"ד)
בשמים ראש שו"ת	איל מלאים שו"ע וש"ס
רבי שאול הורוויץ (תרל"ה)	רבי אברהם יהודה קוזאק (תרנ"ה)
דברי משפט חו"מ	אלפי מנשה חו"מ
רבי חיים אויערבאך (תקצ"ה)	רבי מנשה אייכנשטיין (תרנ"ה)
דברי שמואל ש"ס	אמתחת בנימין ש"ס
רבי שמואל צרפתי (תנ"ט)	רבי בנימין חשין (תרמ"ד)
דרכי דוד ש"ס	אמרי בינה חו"מ
רבי מרדכי דוד לוין (תשי"א)	רבי מאיר אויערבאך (תרל"א)
הגהות מפרשי הים ים התלמוד ב"ק	אמרי הצבי ב"ק
רבי י"ש נתנון ורבי מ"ז אורנשטיין	רבי צבי מאיר בר (תרמ"ח)
זית רענן שו"ת	אשר לשלמה ש"ס
רבי משה יהודה זילברברג (תר"י)	רבי מרדכי שלמה ברמן (נפ' תשס"ה)
זכר יצחק שו"ת	ביאורים והערות ש"ס
רבי יצחק יעקב רבינובץ (נפ' תרע"ט)	רבי יצחק מאיר קנובלוביץ

ים התלמוד ב"ק ושו"ת
רבי משה יהושע אורנשטיין (תרכ"ב)

ים של שלמה ש"ס
רבי שלמה לוריא (שצ"ג)

ישועת דוד חו"מ
רבי דוד פוברסקי (תרצ"ג)

ככבא דשביט ש"ס
רבי אליהו ווינטורה (תקנ"ט)

לבוש ישע שו"ת וש"ס
רבי ישעיה אפשטיין (תי"ש)

לחם משנה משניות
רבי משה ליפשיץ (שצ"ז)

מהר"ם מינץ שו"ת
רבי משה מינץ (תקפ"ז)

מוחזקות ותפיסה
רבי גרשון אדלשטיין (תשס"ט)

מושב זקנים עדה"ת
בעלי התוספות (תשי"ט)

מחזה אברהם ש"ס
רבי אברהם עבר יפה (תרנ"ב)

משכן העדות עניני עדות
רבי שמחה רעהפיש (תרע"ג)

משכנות יעקב שו"ת
רבי יעקב ברוכין (תקצ"ח)

נחלת דוד שו"ת וחיידושים
רבי דוד טבל רובין (תרכ"ד)

נחלת בנימין ש"ס
רבי בנימין וואלף לעוו (תשס"ז)

ערך השולחן שו"ע
רבי יצחק טייב

זכרון יהודה ענינים
רבי משה מנחם לאש (תר"ע)

חדות יעקב ש"ס
רבי יעקב זאמשט (תק"י"א)

חות יאיר שו"ת
רבי יאיר בכרך (תנ"ט)

חזון אי"ש ש"ס ושו"ע
רבי אברהם ישעי' קרליץ

חידושי הב"ח ש"ס
רבי יואל סירקיש (תשס"ז)

חידושי הגרז"ר ענינים
רבי זליג ראובן בענגיס (נפ' תשי"ג)

חידושי הרי"מ ש"ס ושו"ע
רבי יצחק מאיר מגור (תר"ל)

חידושי רבי חיים מטעלז ש"ס
רבי חיים רבינובץ (נפ' תרצ"ז)

חכמת שלמה הגהות חו"מ
רבי שלמה קלוגר (נפ' תרכ"ט)

חלת אהרן משניות
רבי אהרן פריעד (תרנ"ג)

חקרי לב שו"ת
רבי רפאל יוסף חזן (תקמ"ז)

טהרת אזור על אגודת אזור
רבי יעקב אורנער (תרס"ו)

טור האבן שו"ת
רבי אליעזר אויערבאך (תקע"ח)

יד דוד ש"ס
רבי יוסף דוד זינצהיים (נפ' תקע"ג)

יהגה האריה ש"ס
רבי אריה פומרנציק (נפ' תש"ב)

שערי ציון שו"ת	קהלת יעקב כללים
רבי בן ציון שטרנפלד (תרע"א)	רבי ישראל יעקב אלגאזי
שערי תורה חו"מ	קהלות יעקב ש"ס
רבי בנימין וואלף לעוו (נפ' תרי"א)	רבי יעקב ישראל קניבסקי
תורת זרעים	קובץ שיעורים ש"ס
רבי אריה פומרנציק (תרח"צ-ת"ש)	רבי אלחנן וסרמן (נ' תש"א)
תורת חיים ש"ס	שואל ומשיב שו"ת
רבי אברהם חיים שור (שפ"ד)	רבי יוסף שאול נאטנזאהן (תרכ"ה)
תפארת יוסף שו"ת	שושנת יעקב חו"מ
רבי יוסף חנניה מייזליש (תרכ"ט)	רבי מנחם מנדל הורוויץ (תקצ"ט)
תפארת מנחם חו"מ	שמחת יו"ט שו"ת
רבי מנחם פרייס (תרע"ט)	רבי יו"ט אלגאזי (תקנ"ד)
תרומת הכרי חו"מ	שער המלך רמב"ם
רבי יהודה הלר (תרי"ח)	רבי יצחק נוניס-בילמונטי (תקל"א)
תשובות רבי אליעזר שו"ת	שער משפט חו"מ
רבי אליעזר גורדון (תשי"ט)	רבי ישראל איסר ב"ר זאב (תרי"כ)
	שערי זיו ש"ס
	רבי ישעיה זאב וינוגרד (תשי"א)

